

sveta dolžnost ne samo kot vzgojitelja, temveč kot svobodnega državljan, da vzgojuje mladino in narod v nacionalnem duhu da ga dovede do iste višine, ki jo dosegajo v tem drugi narodi. Smelo trdim, da je naš narod edini na Evropski celini, ki nima narodne zavesti in ponosa. — S čim pa bomo dvignili narodno zavest? Več potov je in veliko sredstev, najvažnejše pa je šolsko delo in delo za narodno obrambo. Ker sem se namenil podati nekaj misli o narodni obrambi kot vzgojnem sredstvu pustim šolsko delo ob strani, ter podam v kratkih potezih vzgojo mase v nacionalnem čustvovanju po obrambnem delu.

Kaj je obrambeno delo? Obrambeno delo je vse ono, ki ga podvzame narod v svojo obrambo pred tujcem bodisi v gospodarskem, finančnem ali duševnem oziru. Vsak napor ki meri na to, da se ohrani narod, kar je njegovega, je obrambeno delo. Ima pa lahko dvojno tendenco, defenzivno in ofenzivno. Narod, ki hoče biti v svetovnem koncertu narodov pošten in pravičen, se bo posluževal le defenzivne tendence, grabežljivi narodi, ki si prilastujejo ekspanzivno silo, se poslužujejo ofenzivne tendence. Slednja mora imeti v narodu krepko razvito nacionalno zavest in nepremagljiv ponos, ker mora vedno računati s protiofenzivo. Tak narod je bil in je še nemški narod. Slovani so bili v svojem obrambnem delu skoraj vedno v defenzivi, in so izgubljali od leta do leta teren, ker jim je nedostajalo globoke narodne zavesti. Zlasti mi Slovenci smo plačali zelo drago svojo nezavednost v defenzivi. Ko bi bilo naše obrambeno delo izdatnejše, ne bili bi izgubili Koroške in ne tičalo bi v sužnosti pol milijona našega naroda. Toda po toči zviniti je zaman!

Naše obrambeno delo vrši danes več društev kakor: Družba C. M., J. M., G. Z. in Straža. Zadnji dve ne stopati posebno v ospredje, pač pa hočem posvetiti nekaj misli prvima. Prva CMD, je bila ustanovljena 1886 leta ter deluje že nad 36 let. Družba je nepolitična in ima na programu kulturno delo v prvi vrsti vzgojo potom šolstva. V teku svojega obstanka je rešila nad 200.000 otrok, ki bi bili sicer propadli potučenju. Ogromno delo je to in še ogromnejše so bile žrtve, če pomislimo da je to delo spono na ramah samo zavednih ljudi, ki štejejo komaj 4½% skupnega naroda. Družba je lepo organizirana po svojih podružnicah, ki so na žal med vojno mnoge razpale in prenehale s svojim delom, dasi je družbino obrambeno delo danes stokrat potrebnejše kakor kdaj poprej. Koliko učiteljev in učiteljic je po naši pokrajini, ki ne poznajo tega dela, ki ne poznajo ustroja Družbe, ki ne poznajo pomena Družbe za vzgojo narodnega čustvovanja in zavednosti mase. In vendar je učiteljstvo poleg druge inteligence poklicano pred vsemi drugimi, da se zanima in deluje za Družbo, ker vrši ona skrajno enako, a važnejše in pomembnejše delo za skupnost naroda. — Po mnogih krajih so se raznesle vesti, da Družbe več treba ni, ker imamo lastno državo; dalje, da nima sedaj pravega dela in da je sploh postala nepotrebna. Gospoda, to je zmota in sicer usodna zmota, če se to kvarljivo naziranje ne zatre. Družba vrši še danes ogromno delo.... in potrebuje mesečno nad pol milijona kron. — Iz navedenega sledi, da je naša dolžnost, da po svojih močeh delujemo za družbine namene, za njeno visoko misijo. — Delovanje za obrambeno delo ima posledico vzgojevanja narodove mase v narodni zavesti in ponosu. Vsak član Družbe goji v svojem srcu ljubezen do naroda svojecev in ta ljubezen ga dviga do nesebične požrtvovalnosti. V pregovor je že prišlo: Kjer Cirilmetodar, tam narodna zavest, tam Sokol, tam plemeniti člo-

vek. Pozivam vas zlasti gg. predsednike in zastopnike okrajnih učiteljskih društev, da pri svojih zborovanjih obdelate snov o obrambnem delu ter greste s točnim programom na delo med ljudske mase. Če pridobite ljudstvo za obrambeno delo, ste ga vzgojili v narodni zavesti in v plemeniti požrtvovalnosti s katero bo Družba ohranila svojemu narodu i one brate, ki bi sicer utonili v tujčevih valovih.

Drugo društvo obrambenega značaja je J. M. Ona ima gospodarsko politični obrambeni značaj. — Družba CM, vrši svoje delo po vzorcu nem. »Schulvereine«, dočim si je navzela J. M. težnje nem. »Südmarke«. Zeleti pa je, da bi pričela J. M. velikopotezne akcije, kakor »Südmarka«, da bi zainteresirala za svoje namene velekapital in velepodjetja vsepovsod tam, kjer je naš življenj ogrožen, ter da bi postala nekaka avantgarda CM, ki vrši s podrobnimi doneski drobno delo kulture in prosvete vsepovsod, kjer je potreba nastala. — Dolžnost bodi učiteljstvu, da se za to obrambeno društvo zaima, ter proučava njegovo delo. — Delo dr. sv. CM. je vzgojno! V narodnem duhu vzgojena mladina ne pade in ne zagreši izdajstva nad svojim narodom, ker nosi globoko v srcu ljubezen do svojega roda, do rodne zemlje, do rodni bratov. Zakaj je na Goriškem, v Trstu in Primorju naše ljudstvo tako iekleno tako narodno čuteče. — Ker je vzgojeno v narodnem duhu. Zakaj je padla Koroška, zakaj so severne meje nacionalno tako šibke, zakaj je Prekmurje nezavedno? Zakaj so po vseh večjih mestih Štajerske tako trdne nemške postojanke? Odgovor je na dani. Na zapadni meji je učvrstilo naše postojanke narodno šolstvo in zlasti delo CM, družbe. Na severu pa je zasačala svoje kremplje v naše meso Südmarka — Schulvereine pa je nadaljeval vzgojno svoje delo ter potučil in privezal vso našo rajo z dušo in telesom na te postojanke, s tem, da je vzgojil cele garnizije v nemško nacionalnem duhu. — Vse to da misliti! Če hočemo, da se udejstvimo kedaj kot svobodno ljudstvo v svobodni državi, je naša sveta dolžnost — in to smo dolžni tudi napram svojim bratom osvoboditeljem Srbom — da vzdržimo pozicije v našem obrambnem delu tam preko do ure, ko pride ter da očistimo nečedno zalego »Schulvereine« in »Südmarke« z našega narodnega telesa na severu. To se pa more zgoditi le če vzgojimo narod v nacionalni zavesti. Pot do tega cilja pa gre skozi delo obrambe, ki odseva v idealni požrtvovalnosti. Gospoda, krenimo na to pot, težka je, toda hvaležna ne toliko za posameznika, temveč za našo skupnost za bodočnost in veličino naše države. S tem delom vršimo podrobno delo pravega ujedinenja. S tem nesebičnim delom za blagor celokupnosti oblažujemo one nesrečne kali in zelišča naše politične razdrojenosti in podedovane slovanske nesloge. Tovariši pravi: Kdor Jugoslovan — ta Sokol, a jaz pravim: Kdor učitelj, ta obrambeni delavec — iz njega izhaja Jugoslovan — Sokol.

Neodrešena domovina.

—r Učiteljstvo u Arbanasima kod Zadra. Ovo učiteljstvo ustanovljeno je, da odgoji učitelje za hrvatske škole Julske Krajine i talij. Dalmacije. Zar je zbilja ono hrvatsko? Da li zaista hrvatski odgoja mladiće i devojke, koje će — ako budu! doći na hrvatske pučke škole, da uče i odgajaju hrvatsku decu? — Da vidimo! — Koji je jezik ravnateljstva tog zavoda? Pa — talijanski. Ta i učitelj, pitomci, da udovolje ravnatelju preparandije, iz oportunitete ulažu molbe u talij. jeziku. — Profesori su Hrvati? Jedini veroučitelj K. Jedretić je rodom i mišljenjem Hrvat, ali se njegova reč ne čuje niti uvažuje na zavodu. No, on nema ni ovažnosti ni avtoriteta da nešto zastupa i brani u profesorskom zboru — Ostali profesori su svi mišljenja Talijani, akoprem znadu većinom hrvatski. Evo im imena: ravnatelj Filipić (Filipić), Dellì (Delić) (Baronis, Missoni, Ribolli, Čavli. Učitelj pjevanja i glas-

be ne pozna hrvat. jezika. — Kako se uče učenici predmeti? Samo u talijanskom jeziku, osim računstva, i fizike i to tako u svim razredima te u pripravnici. — Knjige, tekstovi? Ne pozna naše »hrvatsko« učiteljstvo u Arbanasima hrvatsk. knjiga. Bože sačuvaj! Ta djaci bi se setili, da i Hrvati imaju učenih knjiga; pa napokon u njima je stošta, što nije ugodno profesornu i nije u suglasju svrhe zavoda i što bi moglo naše učitelje, pitomce — pokvariti! Zato dotični profesori samo dikiraju ili prevadaju u talij. tekstova, pa tako i pedagogiju, što se tako podučava na hrvatsk. jeziku. Talij. jezik podučava se dnevno jedan sat. Poljedelstvo se podučava u talij. jeziku počev od I. tečaja dalje; no samo u teoriji, pošto djaci školski vrt lani samo jedanput vidjeli. — Pjevanje se ne uči, jedino gusle. Samo naučiše svi daci, hrv. i talij. sekcije, dve talij. patriotske pesme prigodom neke svečanosti. Nije potrebno budućem učitelju da umije pjevati? Je li? — Uz zavod opstoji pučka utrakvistička škola, kamo polaze pitomci na hospitacije. Arbanasi, oveće selo, trg, ne pozna kino, nema kazališta, tvornica; tu se ne priredjuju poučne ni zabavne veselice. Naš djak tamo ne čuje i ne vidi ništa, što bi uplivalo na njegov estetsko-moralni odgoj. — Zatvoreni su oni med četiri zida zgrade, gde se malo govori, mnogo bubab, a malo nauči radi nepoznavanja talij. jezika. — Ova i ovakova škola jest prosto mučilište za naše hrvatske, dijake, grob duha, ugušivanje srca. Zemljopisom i povješću ne širi im se pogled u svet i društvo. Iz zemljopisa uči se samo Apenijski poluotok; povest u zavodu pozna samo Latine i Rimske barbare i Sklave! — Naš mladi učitelj tek po imenu poznat ču ostali svet, ili ču tudi o njemu samo koju naredu i pomnjenje. — Arbanaska preparandija nije hrvatska, nego samo »šramotna talij. vlasti i XX. veka!

—r Statistika, kakó zafrakovali Italijani v Istri jugoslovansko šolstvo. V puljskem okraju je bilo pred vojno 41 hrvatskih šol. Od teh so otvorene samo tri. Od 66 učiteljev in učiteljic jih je ostalo samo pet. V pazinskem okraju je bilo pred vojno 48 šol, otvorenih je samo 23. Od 69 učiteljskih moči jih je ostalo komaj 30. V porečkom okraju je bilo pred vojno 24 šol, odprti sta samo dve in na razpolago sta samo dva učitelja od prejšnjih 27. V lošinskem okraju je bilo pred vojno 20 šol, sedaj sta odprti samo dve. Od 28 učiteljskih moči sta ostali samo dve. Omenjene predvojne šole je vzdržala deloma dežela, deloma Družba sv. Cirila in Metoda. Po gorenjih podatkih je jugoslovanskih otrok brez pouka v svojem materinem jeziku: v pazinskem okraju okoli 4000, v porečkem 2600, v puljskem 4000, v lošinskem 1600 in k temu številu pride še 2500 naše dece brez pouka v koperskem okraju. Tako je Istri nad 15.000 jugoslovanske dece brez pouka v svojem jeziku, oziroma brez kake šole. Pred okupacijo so imeli jugoslovenci v Istri 328 razredov in 362 učiteljev, danes imajo komaj 167 razredov in 165 učiteljskih moči. Zatvorjeni ali poitalijančeni je 161 razredov in odpuščeno 197 učiteljskih moči. Pred vojno je bila v Pazinu velika hrvatska gimnazija, v Kastvu moško učiteljsko. Res žalostno je poglavje o jugoslovanskem šolstvu v Istri in kakor vse kake, bo po prizadevanju italijanske vlade, ki se tako rada trka na svoje kulturne prsi, še žalostnejše od leta do leta.

—r Vrnitev primorskih učiteljev. Bodisi ob času kislili kumarc ali drugače, vedno se najde v naših časopisih dovolj prostora za notico v kateri se pripravlja, z manjši ali večjo porcijo vojaškega tona, primorsko učiteljstvo, da naj se vrne. Čez par dni čitaš najraje v kakem »Slovencu« od kakega za to, toliko merodajnega dopisnika, kot je bil prvi, — komentar k pozivu. Vsakokrat, ko čitaš take pozive premišljuješ: Torej že jutri! Vsi primorski učitelji službujejo v Jugoslaviji se nasledno jutro prebude, — oblečejo, vzamejo pod pazduho: dnevnik, katalog, razrednico in hajd v šolo. Ne! — Včeraj so časopisi pozivali da se vrnemo. Torej vsak jo ubere kar po najkrajši poti čez mejo v Zasedeno ozemlje in v prvi šoli na katero je naletel, ko je stopil čez mejo, stopi na katedro, odpre dnevnik, — pouk se začne. Tako si predstavljajo našo vrnitev oni, ki te pozive pišejo? Ne! — Tudi mi ne, ki to čitamo in vendar pišejo. Drugi dan čitaš v časopisu! Italija noče pristati na šolsko koncesijo. Niže v isti koloni, že zopet neko pozivlja primorske učitelje, da naj se vrnejo. Ker ni to humorističen list si moraš, sledeč pozivu, razlagati to na ta način: Cesar ne more doseči država, kot za to, po mojem, edino kompetentna. Pokusi sam! Stopi v diplomatsko odnošaje z Italijo, mogoče bo tvoja malenkost, imela v tem večji vpliv, kakor država sama. Pri tem ne pozabi napraviti še posebne pogodbe s fašisti: če ti je mogoče z vsakim posameznim. Tega tudi ne! — Pa vendar pišejo, te pozivljajo! Ne glede na to: — hočeš li govoriti s kako višjo osebo, glede službe ali premeščanja, — mesto vizite, moraš si predložiti reverz, v katerem se zavazuješ, da se vrneš, kakor hitro to zahtevajo merodajne oblasti. — Če hočeš da se bo s teboj govorilo, te poslušalo, se tvojim prošnim ustreglo. Mogoče še dočakamo, da bo vsak poslanec in minister končal v parlamentu svoj govor z besedami: »Toda primorski učitelji se morajo vrniti!« Kakor je opominjal Kato Rimljane koncu vsakega govora: »Kartago se mora uničiti.« Kako, ne pove nihče!

Pritisk na slovensko šolstvo v Trstu. Italijani v Trstu so ob začetku tek, šolskega leta izvrševali na slovensko prebivalstvo strahovit pritisk, da bi dalo svoje otroke v italijanske šole. Po okolici so hodili fašisti od hiše do hiše in grozili s pretepom, požigom in odpustom iz službe, kdor ne bi hotel dati svojih otrok v italijansko šolo. Teror seveda ni ostal brez uspeha in na Opčinah, kjer je mnogo slovenskih železničarjev, ki so v državni službi, so mogli Italijani otvoriti svojo štirirazrednico, slovenski šoli so pa vzeli štiri paralelke. — Sploh so na mnogih mestih v naprej skrcili število slovenskih razredov, a 15 slovenskih učnihi moči odpustili. Vendar se jim nade niso povsem izpolnile in so preostali slovenski razredi povsodi prenapolnjeni in učiteljstvo je preobloženo. Dalje so Italijani premestili skoraj vse nedefinitivno učiteljstvo, in sicer čisto brezsmiselno zaradi gole šikane. Vsa definitivna imenovanja iz vojnega časa so Italijani razveljavili, sami pa doslej niti ene slovenske učne moči niso imenovali za definitivno. Ali se bodo te neznosne razmere po zadnjem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo končno izpremenile?

Vestnik za učiteljsčnike.

—u Knjižnica mariborskih učiteljsčnikov se prav lepo razvija. Ustanovljena pred približno 17. leti, je bila prevažen faktor za slovenske mariborske učiteljsčnike. Vkljub volunom na zavodu in zasledovanju policije, je do izbruha vojne neumorno delovala v »Peklu« narodnega doma in rešila marsikaterega omahljivca pred renegatstvom. Vsa mlajša generacija slov. štajerskega učiteljstva se gotovo z veseljem in zadovoljstvom spominja živahnega društvenega življenja okrog knjižnice in zato se mi zdi važno, da jo informiram o sedanjem stanju knjižnice.

Slučaj in sreča sta hotela, da se knjige tekom vojne niso poizgubile, kar je tem bolj čudno, ker je bilo takrat v Narodnem domu vojaštvo. Po prevratu so prenesli učiteljsčni knjižnico na zavod, kjer posluje še danes. Ravnateljstvo in profesor-ski zbor se zaveda velikanskega vzgojnega vpliva knjižnice in ji ne dela nikakih ovir. Učiteljsko društvo za Maribor je izvolilo poseben učiteljsčniški odsek z namenom vzdrževati med učiteljstvom in učiteljsčniki potreben stik. Predsednik odseka nadučitelj Kožuh je preskrbel za vrsto aktualnih predavanj, kojih se je udeležilo mnogo učiteljsčnikov in učiteljsčnic. Odsek je zainteresiral za knjižnico tudi UJU.

Začetkom lanskega poslovnega leta je bilo v knjižnici 260 knjig. Zelo agilni odbor (preds. Gerlane, podpr. Ferjančičeva, knjižničar Janež, tajnica Tomazič, blagajnik Jurančič) je pomnožil število za 215 knjig, tako da šteje danes knjižnica 475 knjig, ki so vse vezane. Tekom leta je dal odbor 126 knjig vezati. Temu primeren je tudi denarni promet. Dohodkov je bilo 1311 Din. izdatkov pa 1531 Din, tako da ostane primanjkljaj 220 Din. Četudi moram lanskeletni odbor pohvaliti, je vendar v tem oziru grešil, kajti ta deficit bo za letošnji odbor trd in bidek oreh. Vsekakor bo treba gledati v bodoče na to, da ostane koncem leta v blagajni nekaj kapitala, a ne dolga. — Pod okriljem knjižnice se je vršilo več predavanj, dve akademiji in ena slavnost.

Rezultanta: Učiteljski naraščaj se zaveda v polni meri važnosti temeljite izobrazbe, a poslovanje odbora in delo v knjižnici mu da obenem priliko, da se vadi v vodstvu in sodelovanju izobraževalnih društev. Naši mladi prijatelji in prijateljice pa naj tudi z naprejš pridno segajo po knjigah svoje lastne knjižnice in naj tudi z naprejš streme, da se bo spopolnje-

ko zapomniti, da jih lahko zapoješ v kateremkoli redu.

Ta metoda pevskega pouka po notah je popolnoma nova in iako praktična, ker se ogiblje utrudljivih in dolgočasnih pevskih vaj v zavedanju intervalov. Ob koncu šole navaja knjiga kratak nauk o intervalih ki jih prav praktično pojasnjuje intervalska razpredelnica.

V narodni pesmi »Čuk se je oženil...« kaže avtor s kratkimi predhodnimi vajami poprej metodično pravilni postopek pri pevskem pouku predno prehaja k petju te pesmi. — Petdeset enoglasnih pesmi iz vseh delov Jugoslavije tvori sploh temelj I. delu Pevske šole. Delo še ni dovršeno: v kratkem bo prvemu delu sledil drugi, ki bo v njem skušal prof. Kozina pojasniti na narodnih pesmih način večglasnega petja. Tudi drugi del ne bo »pe-smarica«, temveč knjiga za pouk, ki bo izpopolnjeval nedovršeno teorijsko tva-

rino prvega dela. Tretji del bo za namenjen umetni pesmi.

Prvi del te knjige je odobril oddelek za prosveto in vere v Ljubljani z odlokom z dne 14. avgusta 1922, št. 3037, višji šolski svet pa jo priporoča z odlokom z dne 28. septembra 1922, št. 11.332, kot učno knjigo pri pevskem pouku za višje razrede osnovnih šol za meščanske šole, za nižje razrede srednjih šol in za učiteljske.

Knjiga, ki bi bila v tiskarsko-tehniškem pogledu lahko okusnejša, je v resnici vredna vsega priporočila. —a—

MILAN SKRIBINŠEK:

Čitanje in deklamacija v šoli.

(Dalje.)

Med gojenci so lahko tudi takšni, ki so nadarjeni za kakoršnokoli umetniško udejstvovanje, in je naloga moderne šole,

ki si je postavila za cilj čisto individualno vzgojo gotovo tudi ta, da ne budi in ne razvija v gojencih samo občečloveških zmognosti temveč tudi umetniške.

Iz vsega tega sledi, da je pri čitanju in deklamaciji v šoli ono postopanje, ki skuša podati literarni proizvod v čim boljši estetični obliki neobhodno potrebno.

Znano je, da vzgoja k umevanju ene umetniške panoge daje pravo podlago in pravilne smernice tudi za umevanje drugih. Samo da si v eni umetnosti estetično prav orijentiran, pa boš našel v drugi za umevanje njenih bistvenih vrednot gotovo pravo pot, kakor hitro se začenjaš približevati za njo zanimati.

Tako sem torej poskušal od več strani utemeljiti potrebo pravega reproduktivnega udejstvovanja gojencev ob priliki čitanja in deklamacije v šoli.

So učiteljske moči, ki ne zahtevajo v šoli od učenecv drugega nego da berejo prozo in pesmi in povedo te, če so imeli

naloge, se jih naučiti napamet »gladko«, to se pravi takorekoč v eni sapi, brez pre-stanka in docela monotono.

Drugi so že uvidevnejši in puste učenec vsaj da misli v toliko, da ne pové pesmi čisto mehanski napamet, temveč se besed, ki jih izgovarja, zaveda.

Najboljši med njimi pa zahtevajo kvečjemu še logični naglas.

A kakšno bodi pravo prednašanje pesnitve, oziroma po kakšnih pravilih se ravnajmo, da pa pri učenju dosežemo?

Kakor vsaki drugi umetnini, tako daje tudi pesniškemu proizvodu ideja, ki jo je v njem pesnik izrazil, neko enotno vnanjo in notranjo obliko. Treba je torej da se ohrani ta enotnost tudi pri čitanju in deklamaciji, ker le tako pride ideja do živega izraza.

Predvsem je treba torej navesti gojenca k temu, da občuti pesem v celoti in tako samoobsebi ob enem tudi že njeno splošno razpoloženje ritem in dinamiko.

vala, kar jim bo takrat, ko bodo zapustili zavod, v ponos, učiteljskimom pa v korist.

— **u Vzgoja našega ženskega učiteljskega naraščaja.** Opozorjamo na današnje poročilo »Društva učitelje osnovnih in meščanskih šol, učiteljic ženskih ročnih del in vrtaric« v Mariboru. — Ljubljansko učiteljske si lahko vzame za vzgled razumevanja za pravo vzgojo učiteljstva, ki ga imajo v Mariboru, kajti učiteljstvo predobro občuti greh slabe vzgoje na učiteljski, ki ga je vzgajalo in izobrazilo le za med štiri stene šolske sobe, popolnoma nič pa za življenje in delovanje med narodom. Beseda »narodno prosvečevanje« je našim vzgojiteljem tuja dasi trka z vsjo silo tudi na vrata učiteljstva, takoj ko nastopi svojo prvo službo.

Vestnik meščanskih šol.

— **c Brutalno postopanje.** Kakor čujemo je višji šolski svet pozval ravnatelja dr. Fr. Romiha, da naj vložijo prošnjo za upokoje. Dr. Fr. Romih ima velike zasluge za meščansko šolstvo pri nas. Službuje že 46 let in nam je vzgojil celo vrsto prvovrstnih meščanskošolskih učiteljev. V vsej dobi še ni imel ni enega dopusta. Spisal nam je celo vrsto izbornih knjig. Toda vse to je referentu za meščanske šole premalo, da bi pardonal odličnega šolnika in mu zada na večer njegovega službovanja in tik pred pragmatiko brutalni poziv naj sam prosi za upokoje. — Tako avtokratsko postopanje ne pridobiva simpatij, ampak ostre obsodbe.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

— **t Državna kmetijska šola v Št. Jurju ob južni železnici.** Nezačuden obisk. Za prihodnji 11 mesečni tečaj se je prijavilo premalo učenec. Slabo znamenje časa, da zanimanje za kmetijsko strokovno izobrazbo stalno pada. Prej je bilo vedno dovolj prosilcev, da se je zamoglo sprejeti le najbolj izbrane. Sedaj se ne spravi niti polno število vkup, dasiravno je ta zavod posebno praktično urejen in nudi ravno v razmeroma kratki učni dobi kmečkemu naraščaju posebne ugodnosti. Kaj se torej zahtevajo še nove kmetijske šole, dokler ne znajo kmetje obstoječe dovolj ceniti? Menda je maloštevilni prijavi kriva povišana oskrbnina? Tista pa niti ne odgovarja današnjim cenam. Tri kure nanesajo na leto v lačih toliko vrednosti, kolikor znaša ta celoletna oskrbnina. Menda je nesimpatična kolektivna za prošnje? To je pač predpis. Prošnje, ki niso kolektivne z 14 Din, se ne smejo poštevati. Največ bode pač krivo pomanjkanje delavcev na kmetih, oziroma visoke mezde. Prihodnost pa zahteva žrtve v tem oziru. Blizajo se časi in razmere, ko bodo duševne zmožnosti zopet bolj odločilne nego fizično delo; najbrž bolj kakor kdaj prej. Prevaren kmečki oče naj bi torej žrtvoval za jedno leto vrednost dela svojega sina. Ker je do sedaj še premalo učencev prijavljenih se podaljša rok za prijave in se sprejemajo, pa le kolektivne prošnje, celo še do 10. novembra.

Iz Jugoslavije.

— **V Beograd odpotujeta pov. UJU tov.** Luka Jelenc in strokovni tajnik tov. Rud. Dostal, da prisostvujeta sestanku uradniških organizacij in v zadevi uvrstitve učiteljstva v uradniško pragmatiko ter v drugih stanovskih in šolskih in organizacijskih zadevah.

— **Birokratična brezsrčnost.** Ob prišli smrti ljube žene, sem zaprosil okr. š. svet v Mariboru za 4 tedenski dopust, da bi se moji močno zrahlijani živci zopet malo utrdili, posebno ko sem moral še 2 dni pozneje k pogrebu edinega brata pokojne Janeza Hauptman, naduč. v Št.

Seveda tu ni mogoče operirati z globokimi besedami, psihoanalizo itd. temveč je treba gojenca potom asociacije sličnih razpoloženj in dogodkov v njegovem življenju samem zanesti v ono duševnost, ki preveva pesnitev.

Glavna in najenostavnejša označba notranje enotnosti pesnitve bo pač ta, da bo gojenec označil pesem kot **veselo** ali **resno**, to občutijo lahko že najmanjši. Tudi če finejšega diferenciranja teh občutij otrok ni zmožen, glavno je doseženo in je za šolo tudi že skoraj dovolj. Starejši bodo znali občutiti veselo pesnitev že kot **razposajeno**, **šegavo** itd., resno pa kot **žalostno**, **poučno** itd.

Glavno je torej, da gojenec doživi in prednaša pesem oziroma berilo predvsem njegovemu **splošnemu občutju** primerno.

Vzemimo na primer iz druge čitanke za osnovne šole Župančičevo pesmico **Zorica** in Mešičkovo črtico **Bogastvo in sreča**.

Vidu pri Ptuj. Bilo je zame dovolj tragike. Služim 43 let kot učitelj; opravljal sem svojo službo vestno in sem imel ves čas svojega službovanja samo 7 dni bolezenskega dopusta. Upal sem, da mi šol. oblast že iz tega dejstva blagohotno dovolji zaproseni dopust. A česa nisem pričakoval se je zgodilo. Prejel sem sledeči odlok: Šolskemu vodstvu pri Sv. Martinu. Okrajni šolski svet ne dovoljuje Antonu Gselmanu nadučitelju na trirazrednici pri Sv. Martinu p. Vbg., zaprosenega 4 tedenskega dopusta, ker po izjavi okr. zdravnika njegovo zdravstveno stanje za tak dopust ne daje dovolj povoda. — O tem je obvestiti zgoraj imenovanega. — Predsednik: Lajnsič, I. r. — Brezkomentarja. Pripominam, da nisem bil pri zdravniku.

— **Zahvala kralja učiteljstvu v Prekmurju.** Gospodinu Jurku, predsedniku konferencije prekomurskega učiteljstva Murska Sobota. Gospodine! Po najvišjem nalogu Njegovih Veličanstva Kralja i Kraljice Kraljevoj Kancelariji je čast zahvaliti na izjavi vdanosti, upućnoji in sa prve konferencije učiteljstva Prekomurja. Po naredbi šefa Kabineta Punomočnog Ministra Sekretar: R. Krstić I. r.

— **Sad katoliškega shoda.** Poleti je bil katoliški shod v Nazarijih pri Mozirju. Dr. Hohnjec je govoril o katoliški šoli. Med drugimi brunnostmi je rekel tudi sledeče: »Pokojni dr. Krek je pisal v »Obzorju«: Če bi učitelji plačevali staršem za to, da jim otroke podučujejo, potem bi učitelji imeli pravico določiti kaj se naj otroci učijo; ker pa to ni tako, zato imajo starši pravico odločevati, kaj se naj otroci uče.« Pametni ljudje so se tem besedam posmehovali češ, še čevljarju ne smem reči, kaj naj uči fanta, če ga dam niemu v uk. Učitelji že vedo kaj imajo učiti. Nevedni ljudje so si pa to po svoje tolmačili. Prišla je neka ženska k nadučitelju opravčevati svojega otroka zaradi šolskih zamud, ker je dobila opomin. Opravičevala ga ni nič, pač pa je pričela kričati in je rekla: »V Nazarijih so poslanci rekli da če bi vi nam plačevali za to, da nam otroke učite, potem bi lahko vi z njimi komandirali; tak pa ne boste. To so govorili slovenski poslanci, pa ne nemški.« Temu je dodala še nekaj katoliških pozdravov lastnega pridelka in zaključila: »Sedaj pa toži, če češ!« Pred sodnikom je ženska kazala kes, da je verjela katoliškemu duhovniku kot poslancu. Zato ji je tožitelj odpustil proti primerni odkupnini. Ker je dr. Hohnjec katoliški duhovnik in zato pošten bo gotovo zapeljani ženi povrnil škodo. Njen naslov izve pri uredništvu »Uč. Tov.«

— **Prošnja.** Nove čitanke za osnovne šole so prirejene po šolskih letih; zato je nemogoče, rabiti jih enotno na nižje organiziranih šolah. Vsled tega smo primorani rabiti še »Šolski list«. Ker pa nam primanjkuje I. stop. št. 2 in II. stop. št. 1, zato prosim podpisano šolsko vodstvo, naj mu one šole, ki teh listov več ne rabijo, pošljejo do 20 izvodov vsake navedene vrste proti primerni odškodnini. Najprej pa se prosim pisarne obvestitve. — Šolsko vodstvo na Gorici pošta Mozirje.

Prosvetni oddelk v državnem svetu. Državni svet se je konstituiral v šest sekcij. Slovenske zadeve, t. j. upravno sodišče v Celju ima pet sekcij t. j.: Rad. Filipovič, načelnik, člani: Mil. Radičević, Ibrahim beg Dečedarevič, dr. Radoje Jovanović, Lazar Jakulović. — Prosveto ima četrta sekcija, t. j.: Jer. Stanković, načelnik; člani: Pet. Petrovič, Vel. Vilovič, dr. Dom. Mazzi, M. Mušički. Delokrog: upravno sodišče v Dubrovniku, ter ministrstva: pravda, prosveta, finance.

— **Sv. Martin p. Vbg. (Zahvala).** — Vsem prijateljem (icam), znancem, tovarišem (icam), posebno pa še č. gg. duhovnikom, ki so spremili blagopokojno k zadnjemu počitku, kakor tudi za mnoga izražena sožalja k izgubi moje žene se tem potom v svojem in v imenu mojih otrok

Če porečem otrokom, da si naj potihem najprej sami preberejo pesmico ali črtico in jih potem vprašam, kakšna je, ali vesela ali resna, bom dobil gotovo pravi odgovor. In z lahkoto bom dosegel, da čitajo pesmico veselo, črtico pa resno. Glavno razpoloženje je tako torej že doživljeno in izraženo. A mogoče je doseči še več. Če opozorim otroka na to, da govori pesemca o **zorici** in ne o veličastni jutranji zori, in da Mirkota radi tega, ker se še vedno v postelji greje, pokara **smeje** in ne strogo, ga bom pripravil tudi do tega, da bo občutil **šegavost**, ki daje veselemu razpoloženju pesemce čisto svoj značaj. Seveda ne smem otroku povedati sam, da je pesemca šegava in zakaj je šegava, temveč ga moram pripraviti do tega, da to **sam zapazi**, le tako bo ono šegavost tudi **občutil** in le če jo občuti, jo bo znal tudi pri čitanju ali deklamaciji izraziti.

(Dalje prihodnjic.)

najtopleje zahvalim. — Ant. Gselman, naduč.

— **Vaditelje osnovnih šol,** ki so na Vernih duš dan po opravih v Ljubljani in tiste tovariše, ki prostovoljno služijo nad postavno dobo 32, let in so zato dobivali letnih 400 Din nagrade, vabim na prijateljski pomenek ta dan ob 1/211. uri v sobo hranilnice in posojilnice v Učiteljski tiskarni. — Janko Žirovnik.

— **V Maribor je bil imenovan učitelj,** ki je svojo službo nastopil navzlic temu, da ni dobil družinskega stanovanja. Moral se je ločiti od svoje družine, v kateri ima tudi svojo mater. Za njo je prejel prej rodbinsko doklado. Ker pa sedaj mati nima s sinom skupnega ognjišča, ta ne dobiva več rodbinske doklade, čeravno svojo mater vzdržuje tudi sedaj — zaradi ločenega gospodinstva tem težje. Pa tako razsoja knjigovodstvo na podlagi zakona o draginskih dokladah. Ne loči se torej sploh ločenega gospodinstva od takega nasilnega nenormalnega stanja v gospodinstvu. Kako je v tem slučaju? Kdo naj sedaj vzdržuje mater? Človek bi se smejal takim abderitskim sodbam, če bi ga tako hudo ne zadele!

— **Odbora seja Slovenske šolske Matice** se vrši v četrtek dne 2. novembra ob 2. uri popoldne v zbornici I. mestne deške ljudske šole na Ledini v Ljubljani. Vsi člani se tem potom vabijo, da se udeležijo sestanka. — Predsednik: Dr. Pivko. — **pl. Tovarišu Josipu Čučeku** je umrl sin Vladimir v 20. letu starosti. Naše tovariško sožalje!

Naše narodno prosvetno delo.

METODE PRI NARODNO-PROSVETNEM DELU.*

»Ljubezen do naroda, smotrenost v proučevanju naroda in vztrajnost pri delu so temelji za delo ljudskega izobraževanja, a metod za to delo se moramo z naporom in trudom priučiti.«

»Narod ima o mnogih stvareh v resnici mnogokrat zelo malo znanja, a življenjskih izkušenj ima mnogo, in mesto da si jemljemo ugled pred narodom in njegovo nevednost naglašamo pred celim svetom, moramo vsako delo za prosveto naroda navezati na ogromno in solidno narodovo izkustvo in na tej snovi dvigniti in širiti nova znanja.«

Nikola Radojčić, univ. prof.

To mora sploh veljati za zakon pri delu, da se ne sme nikdar popularizirati ali navduševanju na ljubo na katerikoli način potvarjati resnica ali celo uporabljati laž kakor se je to godilo in se godi v tendencioznem zavajanju ljudstva, kar se z lažnjivim imenom naziva izobraževanje.

Z ničimer se pri ljudstvu ne more doseči večjega zaupanja, kakor s podajanjem resnice, in vsaka zgradba — o tem naj bodo prepričani tisti, ki tako postopajo — katero zidajo nekateri na laži in potvarjanju, se zruši v nič, kadar se odkrije v njej eden kamen laži.

Resnica se torej ne sme v nobenem oziru potvarjati in nikakor se ne smejo mesto dejstev podajati visokodoneče fraze, ker nikdar ne koristijo, ampak vedno škodujejo.

O naši državi se more v ostalem, poleg nekaj slabega, povedati toliko lepega, dobrega in upanja polnega, resničnega da taka tolmačenja zanesljiveje vplivajo nego katerekoli tirade, o katerih se more vedno misliti, da se pojejo samo radi tega, ker manika lenih, resničnih dejstev, ki bi se mogla pokazati. Je dosti stvari ki bodo gotovo dosegle odločilen uspeh, ako se spretno in z ljubeznijo pokažejo, samo da jih moramo poznati in umeti spretno pokazati.

Tudi tu se mora povedati resnica, tudi tu se moramo pred vsem čuvati mlačnega, gladkega prikazovanja v samih svetlih in blestečih barvah, opisovanja, ki ne zapuščajo nobenega vtisa in kateremu nikdo ne verjame.

Prikazovati se morajo živji ljudje z dobrimi in slabimi lastnostmi, in ravnotakšnji kraji lepi ali pusti ne pa prazni, izmišljeni ali shematizirani fantomi.

Moramo namreč dobro vedeti, kako se najbolje in najuspešneje prikazujejo in razlagajo slike, s katerimi se tolmačijo slabe posledice n. pr. alkohola in spolnih

* Odlomki iz brošure univ. prof. Nikola Radojčića »Delo dijaštva za narod«, Založba »Jug« — Ljubljana.

bolezni. Zato ne zadostuje samo dobra volja.

Ravnatoko se mora dobro vedeti, kako se najlažje razjasnujejo in lahko razumljivo pokažejo težki ekonomski problemi. Kako se dajejo navodila o racionalnem gospodarstvu, o davkih, o denarju itd.

Posebno težko je naučiti se tolmačiti čisto pravna vprašanja, katera mora poznati vsak človek, ker je vedno potrebno, da jih pozna. Dobro se mora vedeti, kako se naj razjasni širokim slojem, ki nimajo o tem nobenega pojma, n. pr. moderni nazori o kazni in njenih namenih, o kaznovanju dece itd.

Ravno tako ni lahko razlagati različnih tehničnih vprašanj, ki so sedaj celo aktualna, brez priprave za ta posel, akoravno so težkoče tu že manjše.

Posebno pa je težko uspešno delovati v etičkem in estetskem poučevanju in spopolnjevanju mas in je treba pri tem vedno pomniti, da plitvo in trivialno, povsem brez vsebinsko, ni nikdar tudi popularno.

Predmet torej, o katerem želimo poučiti druge, mora biti predavatelju do natančnosti poznan, on ga mora popolnoma obvladati in poznati metode, kako ga razložiti drugem, da ga more na pravem mestu zagrabiti in z uspehom vtisniti v zavest onih, ki predmeta ne poznajo.

Dalje ni treba misliti, da je z uspešnim predavanjem stvar končana. Niti najmanj. Pridejo dvomi, nasprotni vplivi, pozabljenost itd. in izbršajo, pretvorijo in falsificirajo vzbujeno prejšnjo predstavo.

Vsled tega se je treba zavarovati z močnimi prosvetnimi organizacijami, ker samo one, a ne posamezne osebe, morejo posredovati stalna predavanja. Mora se torej razčlenjevati stara in ustanovljati nova prosvetna društva z dobrim notranjim ustrojem in določenim delokrogom — čitalnice, knjižnice (stalne in potujoče), pevka glasbena, telovadna in športna društva itd., da se morejo preko njih prvič, sistematično širiti koristna znanja in, drugič, da se morejo ta znanja v družini ponavljati in utrjevati.

Boljšje je tam malo in tiho delati, kakor iz varnega zavetja mnogo kričati. Z dobro organiziranim delom, med ljudstvom se nikakor ne sme zamenjevati bučno »delo za narod«.

Delo med narodom mora, poleg tega, da se vrši na tiem in brez hrupa, kar bo doseglo gotovo vedno trajno zaupanje, imeti še eno lastnost, katere redno nima — biti ne sme vsiljivo.

Toda navadno se gleda z neke namišljene višine in se z ljudstvom postopa, kakor z nedoraslim detetom in se stalno zamenjava dve stvari — nedostatek znanja in nedostatek življenjske izkušnje.

Pri tem se nikakor ne smemo posluževati vsiljivega ali celo predrznega tona, ki izziva odpor in smeh, — z njim tudi ubijamo ugled prosvetnega delavca ter tako že v naprej jemljemo delu vsak uspeh.

Šolski odri in pevski zbori.

— **po V Št. Vidu p. Grobelnem** se je v nedeljo uprizorila žaloigra »Mlinar in njegova hči« v občno zadovoljnost in rabito polnih prostorih. Čisti dobiček dobi šolska mladina. Ponovi se v nedeljo dne 29. okt. točno ob 3. uri.

Književnost in umetnost.

— **k H. Sienkiewicz. Z ognjem in mečem.** Povest iz davnih dni s slikami. Prevel dr. R. Mole. III. snopci. Tretji snopci nove izdaje velikega in zanimivega Sienkiewiczovega zgodovinskega romana je izšel ter je opremljen z lepimi ilustracijami. Ta in prva dva zvezka se dobijo pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani.

— **k Slovenska Matica.** Za leto 1922. izda »Slovenska Matica« zadnji zvezek »Slovenskih narodnih pesmi« z daljšim zaključnim spisom sedanega urednika dr. J. A. Glonarja in 3. zvezek Mencingerjevih izbranih spisov v uredništvu dosedanjega urednika dr. Jos. Tomiška. Cikanina znaša 80 kron. Vsi poverjeniki, ki dozdaj tega niso storili, se prosijo naj takoj pobero in odpošljejo članarino. Dalje se opozarjajo vsi prijatelji književnosti na izdajanje »Slovenske Matice«. Iz založnih zadnjega časa je še v zalogi »Zemljevid slovenskega ozemlja« (120 K); Golia, »Pesmi o zlatolaskah« (40 K) in »Večerna pesmarica« (40 K); Lermontov-Borščnik, »Junak našega časa« (40 K); Dr. Lah, »Začetki Slovenske Matice« (20) in Češka antologija (48 K); dr. Lončar, »Politično življenje Slovencev« (48 K); Vida Jerajeva, ilustrovana zbirka otroških pesmi